

RHAN 9

9. RHEOLAU GWEITHDREFN ARIANNOL

9.1 CYFLWYNIAD

- 9.11 Mae'r rheolau hyn yn darparu'r fframwaith ar gyfer rheoli materion ariannol y CBC. Maent yn berthnasol i bob aelod a swyddog o'r CBC ac unrhyw un sy'n gweithredu ar ei ran, a gall methu â chydymffurfio â Rheolau'r Weithdrefn Ariannol arwain at gamau disgyblu.
- 9.12 Bydd y rheolau hyn yn cael eu darllen a'u dehongli ar y cyd â rhannau eraill o reolau Cyfansoddiad a gweithdrefn y CBC a bernir eu bod yn ychwanegol at reoliadau o'r fath ac nid yn eu lle neu'n leihad o reoliadau o'r fath.
- 9.13 Ni fydd y rheolau hyn yn effeithio ar atebolrwydd cyfreithiol o dan statud nac fel arall unrhyw drydydd parti tuag at y CBC.
- 9.14 Ac eithrio yn rheoliadau 9.2.4 i 9.2.10 sy'n cyfeirio'n benodol at y person a benodir yn Brif Swyddog Cyllid y Cyngor ("Swyddog Adran 151"), pan fo'r rheoliadau hyn yn cyfeirio at "y Prif Swyddog Cyllid", bydd hyn yn golygu "y Prif Swyddog Cyllid neu swyddog cyllid arall a enwebwyd fel cynrychiolydd y Prif Swyddog Cyllid". Pan fo'r rheolau hyn yn cyfeirio at "y Prif Weithredwr" bydd hyn yn golygu'r "Prif Weithredwr, neu swyddog arall a enwebwyd fel cynrychiolydd y Prif Weithredwr". Pan fo'r rheolau hyn yn cyfeirio at "Uwch Reolwr" bydd hyn yn golygu'r swyddi perthnasol a ddynodir felly gan y Prif Weithredwr.
- 9.15 Oni nodir yn wahanol, lle mae'r Rheolau hyn yn cyfeirio at "flwyddyn ariannol", dyma'r cyfnod o 1 Ebrill mewn unrhyw flwyddyn hyd at 31 Mawrth y flwyddyn ganlynol.

9.2 SWYDDOGAETHAU A CHYFRIFOLDEBAU

Dyletswyddau'r Cyd-bwyllgor Corfforedig

- 9.2.1 Mae gan y CBC ddyletswydd tuag at dalwyr Treth Gyngor gogledd Cymru o ran penderfyniadau ariannol a'u canlyniadau. Mae'r CBC yn gyfrifol am gymeradwyo amcangyfrifon gwariant a'r Gyllideb, gan ystyried sylwadau'r Prif Swyddog Cyllid yn ei adroddiad ar gadernid yr amcangyfrifon a digonolrwydd y cronfeydd ariannol wrth gefn dan Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003. Mae'r broses gyllidebu'n cynnwys cymeradwyo Dangosyddion Darbodus fel sy'n ofynnol gan God Darbodus

CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol. Mae hefyd yn gyfrifol am gymeradwyo a monitro cydymffurfiaeth â rheolaeth gyffredinol y CBC.

- 9.2.2 Mae'r CBC hefyd yn cyflawni Swyddogaethau Gweithredol ac yn gosod blaenoriaethau gwariant yn unol â'r Gyllideb. Mae'r CBC yn gyfrifol am drefnu, goruchwyllo a rheoli holl gronfeydd a chyfrifon y CBC a'i holl wasanaethau, a chydlynu'r trefniadau ariannol a chyfrifyddu.

Dyletswyddau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

- 9.2.3 Bydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gweithredu'r gofynion statudol a osodir arno yn unol â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Mae hyn yn cynnwys monitro ac adolygu priodoldeb cyllidebau, strategaeth ariannol, cyfrifyddu, a rheolaeth ariannol y CBC a'i holl wasanaethau trwy adolygu gweithdrefnau ariannol, hyrwyddo rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu a datblygu diwylliant sy'n milwriaethu yn erbyn twyll.

Dyletswyddau'r Swyddog Cyllid Cyfrifol

- 9.2.4 Y Prif Swyddog Cyllid fydd y swyddog sy'n gyfrifol am weinyddu materion ariannol fel sy'n ofynnol gan Adran 151, Deddf Llywodraeth Leol 1972; a bydd yn cyhoeddi ac yn diwygio canllawiau manwl o bryd i'w gilydd yn ôl yr angen.

- 9.2.5 Yn ogystal â'r cyfrifoldeb o dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae gan y Prif Swyddog Cyllid ddyletswyddau statudol hefyd mewn perthynas â gweinyddiaeth ariannol a stiwardiaeth y CBC. Ni ellir diystyru'r cyfrifoldeb statudol hwn. Mae'r dyletswyddau statudol pellach hyn yn codi o:

(a) Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988

(b) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989

(c) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014

(d) Deddf Llywodraeth Leol 2003

- 9.2.6 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am

(a) weinyddu materion ariannol y CBC yn briodol;

(b) pennu a monitro cydymffurfiaeth â safonau rheoli ariannol;

(c) adrodd ar gadernid amcangyfrifon, a hefyd digonolrwydd y cronfeydd ariannol a rheoledig arfaethedig at ddibenion gwneud cyfrifiadau cyllidebol.

- 9.2.7 Yn unol ag Adran 114 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid adrodd i'r CBC a'r archwilydd allanol os yw'n ymddangos iddo fod y CBC, un o bwyllgorau'r CBC, cydbwyllgor y cynrychiolir y CBC arno, neu un o'i swyddogion:
- (a) wedi gwneud, neu ar fin gwneud, penderfyniad sy'n golygu mynd i wariant anghyfreithlon;
 - (b) wedi cymryd neu ar fin cymryd camau anghyfreithlon sydd wedi arwain at golled neu ddiffyg i'r CBC;
 - (c) ar fin gwneud cofnod anghyfreithlon yng nghyfrifon y CBC.
- 9.2.8 Wrth baratoi adroddiad o'r fath fel sy'n ofynnol gan Adran 114 Deddf 1988, bydd y Prif Swyddog Cyllid yn:
- (a) ymgynghori â'r Swyddog Monitro ar fater anghyfreithlondeb;
 - (b) ymgynghori â'r Prif Weithredwr ar y mater;
 - (c) os oes anghytundeb neu amheuaeth, gofyn i'r Swyddog Monitro gael Barn Cwnsel.
- 9.2.9 Dylid anfon unrhyw adroddiad o'r fath at holl aelodau'r CBC a'r archwilydd allanol. Unwaith y bydd adroddiad yn cael ei wneud, mae'n ofynnol i'r CBC gynnal cyfarfod o fewn 21 diwrnod i'w ystyried. Ni ddylid dilyn y cwrs ymddygiad a arweiniodd at yr adroddiad nes bod y CBC wedi ystyried yr adroddiad.
- 9.2.10 Hefyd yn unol ag Adran 114, Deddf 1988:
- (a) rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid enwebu aelod staff sydd â chymwysterau priodol i'w ddirprwyo os na fydd yn gallu cyflawni'r dyletswyddau o dan Adran 114 yn bersonol;
 - (b) bydd y CBC yn darparu digon o adnoddau i'r Prif Swyddog Cyllid i gyflawni'r dyletswyddau o dan Adran 114 ac Adran 151 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol.
- 9.2.11 Ni chyflwynir adroddiad i'r CBC oni bai ei fod wedi'i gyflwyno i'r Prif Swyddog Cyllid yn gyntaf am sylwadau ar oblygiadau ariannol yr argymhellion. Cyn rhoi gwybodaeth ariannol i gyrff allanol ac unigolion, rhaid i swyddogion neu aelodau ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid neu ei gynrychiolydd i sicrhau cywirdeb. Rhaid ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid yn bersonol pan fo unrhyw un o'i gynrychiolwyr o'r farn bod y wybodaeth yn fasnachol sensitif.

9.2.12 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn argymhell newidiadau o'r fath i Reolau'r Weithdrefn Ariannol y mae'n ystyried eu bod yn angenrheidiol ac yn ddymunol ar gyfer gweinyddu cyllid y CBC yn briodol.

Dyletswyddau'r Prif Weithredwr

9.2.13 Mae'r Prif Weithredwr yn gyfrifol am gyflawni Swyddogaethau Gweithredol a blaenoriaethu gwariant yn unol â'r Gyllideb.

9.2.14 Bydd y Prif Weithredwr yn sicrhau bod egwyddorion cadarn gwirio mewnol yn cael eu cymhwyso yn y CBC er boddhad y Prif Swyddog Cyllid. Yn benodol:

(a) bydd dyletswyddau darparu gwybodaeth am symiau sy'n ddyledus i'r CBC, neu gan y CBC, a chyfrifo, gwirio a chofnodi'r symiau hyn yn cael eu gwahanu cymaint â bo modd oddi wrth y ddyletswydd o'u casglu neu eu talu;

(b) ni fydd swyddogion sy'n gyfrifol am y ddyletswydd o archwilio a gwirio cyfrifon trafodion arian parod eu hunain yn cael eu cymryd yn unrhyw un o'r trafodion hyn.

9.2.15 Rhaid i'r Prif Weithredwr fodloni'r Prif Swyddog Cyllid fod pob cynnig a gyflwynir i'r CBC neu unrhyw Is-bwyllgor yn gyfreithlon ac y gellir mynd i'r afael â'r costau o fewn dyraniad cyllideb y gwasanaeth neu fod adroddiad yn awgrymu sut y caiff y gwariant ei ariannu.

9.3 TRIN BALANSAU DIWEDD BLWYDDYN

9.3.1 Ni chaiff unrhyw wasanaeth na swyddog gynllunio i wario mwy na'r swm a awdurdodwyd yn y Gyllideb Refeniw flynyddol ynghyd ag unrhyw warged (neu lai o ddiffyg ariannol) sy'n dod ymlaen.

9.3.2 Bydd y CBC yn penderfynu ar y defnydd y mae balansau cario ymlaen yn cael eu cymhwyso iddo, yn dilyn ymgynghori â'r Prif Weithredwr a'r Prif Swyddog Cyllid.

9.3.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adrodd i'r CBC am y tanwariant / gorwariant y gellir ei briodoli i bob gwasanaeth.

9.3.4 Os oes diffyg cronedig ar unrhyw wasanaeth, gall y Prif Swyddog Cyllid ar ôl ymgynghori â'r Prif Weithredwr osod cyfyngiadau o'r fath ar wariant a throsglwyddiadau'r gwasanaeth hwnnw y mae'n credu sy'n angenrheidiol i leihau'r diffyg hwn.

9.4 POLISIÂU CYFRIFEG

- 9.4.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ddewis polisiau cyfrifeg a sicrhau eu bod yn gyfreithlon ac yn cael eu gweithredu'n gyson. Felly, bydd holl weithdrefnau a chofnodion cyfrifeg y CBC a'i swyddogion ar ffurf a gymeradwywyd gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 9.4.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn:
- (a) trefnu i gasglu'r holl gyfrifon a chofnodion cyfrifeg o dan ei gyfarwyddyd;
 - (b) gyfrifol am sicrhau bod y datganiad cyfrifon blynyddol yn cael ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig; Datganiad o Ymarfer a Argymhellir (CIPFA/LASACC);
 - (c) llofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon, sy'n datgan ei fod yn cyflwyno sefyllfa ariannol y CBC yn deg ar y dyddiad cyfrifyddu a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth;
 - (d) gwneud trefniadau priodol ar gyfer archwilio cyfrifon y CBC yn unol â'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio;
 - (e) paratoi a chyhoeddi cyfrifon y CCC ar gyfer pob blwyddyn ariannol, mewn ffordd sy'n cydymffurfio, cyn y dyddiad dyledus.
- 9.4.3 Mae'r CBC yn gyfrifol am gymeradwyo'r datganiad cyfrifon blynyddol cyn gynted â phosib yn dilyn cyhoeddi adroddiad yr archwilydd allanol ar y cyfrifon, a naill ai erbyn y dyddiad y darperir ar ei gyfer mewn statud neu unrhyw ddyddiad arall a ddarperir gan Lywodraeth Cymru.

9.5 COFNODION CYFRIFEG A DYCHWELIADAU A'R DATGANIAD CYFRIFON BLYNYDDOL

- 9.5.1 Yn ychwanegol at reoliad 17A Rheoliadau Cyd-bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru 2021, rhaid i'r CBC sefydlu a chynnal cronfa i'w hadnabod fel cronfa gyffredinol CBC y Gogledd.
- 9.5.2 Bydd prif gofnodion ariannol y CBC yn cael eu cadw fel y nodir gan y Prif Swyddog Cyllid, p'un a ddarperir gwasanaethau cyfrifyddiaeth ac ariannol yn uniongyrchol gan staff y CBC neu gan ddarparwr allanol. Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am oruchwyllo'r holl systemau a chofnodion ariannol.
- 9.5.3 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn sicrhau, i'r graddau y bo'n ymarferol, fod Cofnodion a Datganiadau Cyfrifeg y CBC yn cydymffurfio ag arferion cyfrifyddu priodol (statudol ac anstatudol) sy'n berthnasol i'r CBC.

- 9.5.4 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am sicrhau bod costau Gwasanaethau Canolog yn cael eu dyrannu'n deg ac yn briodol i gyfrifon a gwasanaethau'r CBC yn unol â Chod Ymarfer Adrodd ar Wasanaeth CIPFA.

9.6 CYNLLUNIO ARIANNOL

Cyllidebu

- 9.6.1 Y Gyllideb Refeniw fydd yr awdurdod uchaf i'w wario ar unrhyw wasanaeth neu swyddog.
- 9.6.2 Bydd y gyllideb refeniw yn cael ei datganoli i bob canolfan gostau, a'i datganoli ymhellach i lefel o ddadansoddiad goddrychol fel y bo'n briodol gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 9.6.3 Yn gynnar yn y cylch cynllunio, bydd y CBC yn ystyried y canllawiau y dylai rheolwyr gwasanaethau eu mabwysiadu wrth baratoi eu cynlluniau gwasanaeth a chanlyniadau refeniw y cynlluniau hyn.
- 9.6.4 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn rhagnodi ffurf fanwl cynnwys yr amcangyfrifon refeniw.
- 9.6.5 Bydd y Prif Swyddog Cyllid, yn dilyn ymgynghori â'r Prif Weithredwr, yn trefnu i'r Strategaeth Ariannol (gan gynnwys y gyllideb refeniw) gael ei pharatoi a'i chyflwyno i'r CBC.
- 9.6.6 Bydd y CBC, ar ôl ystyried cyllidebau arfaethedig pob gwasanaeth, yn gwneud penderfyniad ddim hwyrach na 31 Ionawr mewn unrhyw flwyddyn ar y materion isod:
- (a) lefel y gwariant refeniw yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod;
 - (b) dosbarthiad gwariant refeniw rhwng gwasanaethau;
 - (c) lefel y balansau y dylid eu cynnal;
 - (d) swm ardoll y CBC i'w godi ar bob awdurdod cyfansoddol yn y flwyddyn ariannol ddilynol;
 - (e) lefel y gronfa wrth gefn yn y Gyllideb Refeniw, i gwmpasu digwyddiadau annisgwyl neu ddigwyddiadau a ddisgwylir ond nid yw maint eu heffaith yn hysbys.
- 9.6.7 Os caiff adnoddau eu rhyddhau o'r rhaglen gyfalaf neu os oes modd derbyn grant allanol ar gyfer cynllun newydd yn ystod y flwyddyn, caiff y CBC gymeradwyo'r

defnydd o unrhyw adnoddau sydd ar gael, gan gynnwys a ddylid ychwanegu cynlluniau newydd at y rhaglen gyfalaf o ganlyniad, yn amodol ar ymgynghori â'r Prif Weithredwr a'r Prif Swyddog Cyllid.

Monitro a Rheoli'r Gyllideb

- 9.6.8 Mae'r Prif Weithredwr a'r Uwch Reolwyr wedi'u hawdurdodi i ysgwyddo gwariant yn unol â'r amcangyfrifon a gymeradwywyd gan y CBC ac ymhellach i'r cynllun dirprwyo, fel y'i diwygiwyd gan unrhyw drosglwyddiad a wneir o dan Reol 3 y Weithdrefn Ariannol, neu unrhyw amcangyfrifon atodol a gymeradwywyd gan y CBC.
- 9.6.9 Bydd unrhyw drosglwyddiadau yn unol â Rheol 9.7 y Weithdrefn Ariannol.
- 9.6.10 Gall amcangyfrifon atodol sy'n cymeradwyo gwariant o falansau'r CBC na ddarperir ar eu cyfer yn y Gyllideb Refeniw, gael eu cymeradwyo gan y CBC yn unig.
- 9.6.11 Mewn achosion brys pan na fydd y Cyngor yn cyfarfod mewn pryd i weithredu mewn argyfwng, bydd gan y Prif Weithredwr, mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid a'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd, bwerau i arfer hawliau'r CBC fel y nodir uchod. Rhaid i'r Prif Weithredwr adrodd i gyfarfod nesaf y CBC pan fydd unrhyw gamau yn cael eu cymryd o dan y pwerau hyn.
- 9.6.12 Bydd Uwch Reolwyr yn sicrhau bod yr holl incwm a gwariant yn cael ei gofnodi a'i gyfrif yn briodol yn erbyn y pennawd cywir yn y gyllideb. Ni fydd incwm na gwariant, dan unrhyw amgylchiadau, yn cael eu codio i unrhyw bennawd cyllideb heblaw am yr un cywir.
- 9.6.13 Bydd y CBC yn sefydlu fframwaith priodol o reoli a rheoli cyllidebol sy'n sicrhau:
- (a) bod y gyllideb yn cael ei rheoli o fewn cyfyngiadau cyllideb blynyddol;
 - (b) bod gan bob Uwch Reolwr dderbyniadau gwybodaeth amserol, perthnasol a chywir a thaliad ar bob cyllideb sy'n ddigon manwl i alluogi rheolwyr i gyflawni eu cyfrifoldebau cyllidebol;
 - (c) na chaiff gwariant ond ei ymrwymo yn erbyn pennawd cyllideb cymeradwy;
 - (d) bod pob swyddog sy'n gyfrifol am ymrwymo gwariant yn cydymffurfio â'r arweiniad perthnasol a'r rheoliadau ariannol hyn;
 - (e) bod gan bob canolfan gost un rheolwr penodol, wedi'i bennu gan yr Uwch Reolwr perthnasol. Fel egwyddor gyffredinol, dylai'r cyfrifoldeb am gyllideb

gyd-fynd mor agos â phosib â'r prosesau penderfynu sy'n ymrwymo gwariant;

- (f) y caiff amrywiadau sylweddol o gyllidebau cymeradwy eu hymchwilio a'u hadrodd arnynt gan reolwyr cyllideb yn rheolaidd.

- 9.6.14 Bydd y Prif Weithredwr, mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid, yn sicrhau bod gwariant refeniw a chyfalaf yn parhau o fewn terfyn cyllideb cyffredinol pob gwasanaeth, ac nad yw pennau cyllideb unigol yn cael eu gorwario, trwy fonitro'r gyllideb a chymryd camau cywirol priodol lle rhagwelir amrywiadau sylweddol o'r gyllideb gymeradwy. Dylai Uwch Reolwyr ymgynghori â'r Rheolwyr Cyllid perthnasol ar y systemau a'r dulliau y maent yn eu mabwysiadu i sicrhau rheolaeth o'r fath.
- 9.6.15 Dylai Uwch Reolwyr sicrhau bod gan bob pennawd cyllideb/canolfan gost un rheolwr a enwir, a bennir gan yr Uwch Reolwr perthnasol, a fydd yn gyfrifol am fonitro ac ymchwilio i amrywiant yn erbyn y gyllideb a dwyn sylw rheolwyr yr Uwch Reolwyr a'r swyddog cyllid/gweinyddiaeth adrannol.
- 9.6.16 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn sicrhau bod gan bob Uwch Reolwr wybodaeth amserol am dderbynebau a thaliadau ar bob cyllideb, sy'n ddigon manwl i alluogi rheolwyr i gyflawni eu cyfrifoldebau monitro cyllideb.
- 9.6.17 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cynnal trosolwg o effeithiolrwydd trefniadau rheoli cyllidebol ym mhob gwasanaeth.
- 9.6.18 Rhaid i Uwch Reolwyr gymryd camau yn ôl yr angen i osgoi mynd y tu hwnt i'w dyraniad cyllideb a sicrhau bod Rheolwyr y Gyllideb yn deall eu cyfrifoldebau ariannol. Ynghlwm â hyn, bydd Uwch Reolwyr hefyd yn sicrhau bod lefelau gwasanaeth yn cael eu monitro ar y cyd â'r gyllideb a bod camau angenrheidiol yn cael eu cymryd i alinio allbynnau a chyllideb gwasanaethau.
- 9.6.19 Bydd Uwch Reolwyr yn adrodd yn brydlon ar amrywiadau cyllideb a ragwelir i'r Prif Swyddog Cyllid a chyflwyno cynllun gweithredu cyllideb i ddod â gwariant yn ôl yn unol â'r gyllideb, naill ai drwy gamau cywirol, neu, os nad yw hyn yn bosibl, drwy nodi arbedion iawndal mewn manau eraill yn eu cyllideb.
- 9.6.20 Os na all Uwch Reolwr gadw gwariant ac adnoddau o fewn y cyllidebau cymeradwy presennol o dan ei reolaeth, bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adrodd y mater hwnnw i'r Prif Weithredwr, a fydd yn adolygu cynllun gweithredu cyllidebol, mewn perthynas â blaenoriaethau'r CBC.
- 9.6.21 Ar ôl i'r Prif Weithredwr ystyried y mater, lle nad yw Uwch Reolwr yn gallu cydbwysu gwariant ac adnoddau o fewn cyllidebau cymeradwy presennol sydd o dan ei

reolaeth, a lle na ellir cyfarch y gwariant o adnoddau cyllideb gyffredinol y CBC, bydd yr Uwch Reolwr yn adrodd i'r CBC yn gofyn am gymeradwyaeth ar gyfer defnyddio amcangyfrifon atodol, fel yr amlinellir yn Rheol Gweithdrefn Ariannol 9.6.10.

- 9.6.22 Rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid adrodd i'r CBC yn rheolaidd ar ei sefyllfa gyffredinol. Disgwylir hefyd i'r Prif Swyddog Cyllid adrodd yn briodol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, er mwyn caniatáu i'r Pwyllgor hwnnw gael sicrwydd bod y risgiau sy'n gysylltiedig â gwariant refeniw y CBC wedi cael sylw priodol, yn enwedig mewn meysydd lle mae gorwariant sylweddol neu danwariant.
- 9.6.23 Ni fydd unrhyw beth yn y Rheolau Gweithdrefnau Ariannol yn atal gwario sy'n hanfodol i ddiwallu unrhyw anghenion uniongyrchol sy'n deillio o argyfwng, gan gynnwys unrhyw wariant o dan Adran 138 Deddf Llywodraeth Leol 1972. Rhaid adrodd am unrhyw wariant o'r fath i'r CBC.

Rhaglenni cyfalaf (asedau)

- 9.6.24 Fel rhan o'r cylch cyllidebu, bydd y CBC yn ystyried y lefel debygol o adnoddau sydd ar gael ar gyfer cynlluniau cyfalaf ar ôl ystyried fforddiadwyedd a chynaliadwyedd yn unol â darpariaethau'r Cod Darbodus ac argaeledd cyllid grant.
- 9.6.25 Bydd y CBC yn cymeradwyo dyrannu adnoddau i gynlluniau unigol.
- 9.6.26 Bydd pob Uwch Reolwr perthnasol yn cyflwyno proffiliau gwariant ar gyfer pob cynllun unigol.
- 9.6.27 Bydd cynnwys cynllun yn y Rhaglen Gyfalaf yn ffurfio'r awdurdod angenrheidiol i'r cynllun fynd yn ei flaen.
- 9.6.28 (a) Rhaid i bob Uwch Reolwr gyflwyno gwybodaeth reolaidd i'r Prif Swyddog Cyllid yn unol â chanllawiau sydd i'w llunio ganddo yn amlinellu'r gwariant cyfalaf gwirioneddol a ragwelir yn erbyn y gyllideb gymeradwy a bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cyflwyno adroddiad diweddar chwarterol i'r CBC.
- (b) Gellir hefyd awdurdodi ychwanegu cynlluniau at y rhaglen gyfalaf pan fo angen cynnwys cynllun o'r fath er mwyn diogelu asedau ariannol neu ffisegol y CBC neu pan fo cyfleoedd eithriadol yn codi, pan fo'r gymeradwyaeth hon yn gyson â'r gweithdrefnau a amlinellir yn Rheol 6.8 uchod.
- 9.6.29 Rhoddir cymeradwyaeth y CBC i gynnwys cynllun cyfalaf yn y rhaglen ar y sail y bydd y gwasanaeth perthnasol yn ariannu unrhyw gostau refeniw ychwanegol, ac eithrio taliadau cyllido cyfalaf, o'u cyllidebau refeniw presennol, oni bai bod y CBC wedi cymeradwyo costau refeniw ychwanegol penodol o'r fath.

- 9.6.30 Bydd unrhyw ddiffyg yn y cyllid ar gyfer cynllun sydd wedi'i gynnwys yn y Rhaglen Gyfalaf yn cael ei gyflawni drwy drosglwyddo o'r gyllideb referniw, ond os nad yw'r CBC yn gallu cyflawni ymrwymiad o'r fath, bydd adroddiad llawn yn cael ei gyflwyno i'r CBC ar y rhesymau dros y gorwariant.
- 9.6.31 Bydd y Cyngor yn cymryd camau priodol a gall gymeradwyo cronfeydd atodol mewn sefyllfaoedd lle mae angen gweithredu o'r fath, yn amodol ar y terfyn blynyddol a nodir yn Rheol 9.6.13 y Weithdrefn Ariannol, a dim ond ar ôl ystyried adroddiad gan yr Uwch Reolwr ar y mater. Rhaid cyfeirio unrhyw gais am arian atodol sy'n uwch na'r terfynau i newid y terfyn cymeradwy at y CBC.
- 9.6.32 Mewn amgylchiadau lle gwneir trosglwyddiad o'r gyllideb referniw i'r gyllideb gyfalaf, bydd y Prif Weithredwr yn cael ei awdurdodi i gynnwys cynlluniau newydd yn y gyllideb gyfalaf lle gwneir y trosglwyddiad yn unol â darpariaethau Rheol 9.7 y Weithdrefn Ariannol, yn amodol ar y cyfyngiadau a nodir yn y rheol ariannol honno.
- 9.6.33 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn monitro cynhyrchu derbyniadau cyfalaf a bydd yn darparu gwybodaeth fonitro, o'i gymharu â'r rhagdybiaeth a wnaed yn rhaglen gyfalaf gymeradwy y CBC ar gyfer cynhyrchu derbyniadau cyfalaf, i'w cynnwys yn yr adroddiadau monitro cyfalaf i'r CBC.
- 9.6.34 Bydd gan y Prif Weithredwr yr hawl i ddefnyddio derbyniadau cyfalaf lle nad yw gwerth y defnydd hwnnw'n fwy na £50,000. Bydd angen cymeradwyaeth y CBC ar gyfer defnydd o'r fath lle mae'r swm yn fwy na £50,000.

9.7 Y CYNLLUN TROSGLWYDDIADAU

- 9.7.1 Gellir cymeradwyo trosglwyddiadau dim ond os:
- (a) nad yw'r gwariant arfaethedig yn groes i bolisi CBC;
 - (b) nad yw'r baich referniw ar y gwasanaeth yn y dyfodol yn cynyddu Cyllideb Referniw.
- 9.7.2 (a) Gellir caniatáu trosglwyddiadau rhwng penawdau yng nghyllideb gwasanaeth, naill ai am flwyddyn neu'n barhaol, o Gyllidebau Referniw yn unol â'r broses a nodir yn y tabl a ganlyn:

Cyfanswm cronuss am y flwyddyn	Cymeradwyo'r Trosglwyddiad
Hyd at £50,000	Prif Weithredwr

£50,000 neu uwch

CBC

(b) Gall y CBC ryddhau symiau penodol o unrhyw gronfa wrth gefn ganolog.

Cyllideb Gyfalaf

9.7.3 Dim ond y CBC all gymeradwyo trosglwyddiad rhwng cynlluniau cyfalaf sydd eisoes yn y rhaglen.

9.8 CYNNAL A CHADW CRONFEYDD WRTH GEFN CYFFREDINOL

9.8.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cynghori'r CBC ar ei strategaeth ynghylch cronfeydd wrth gefn a fydd yn cynnwys y cronfeydd wrth gefn cyffredinol hynny y dylai eu cadw. Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am arfer darpariaethau Adrannau 26 a 27 Deddf Llywodraeth Leol 2003.

9.8.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn ystyried yn flynyddol addasrwydd lefelau'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol a bydd yn cyflwyno'r strategaeth ddrafft i'r CBC fel rhan o'r broses gyllidebu.

9.8.3 Bydd cronfeydd wrth gefn cyffredinol yn cael eu cynnal yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig: Datganiad o Ymarfer a Argymhellir (CIPFA/LASAAC) a pholisïau cyfrifo cytunedig.

9.8.4 Gellir sefydlu cronfeydd wrth gefn penodol pan fydd y CBC yn clustnodi swm penodol at ddiben penodol ac ni chaiff y swm ei wario yn y flwyddyn dan sylw a gellir ei sefydlu hefyd er mwyn diogelu'r CBC rhag risgiau ariannol posibl a allai godi, neu ar gyfer arian a ddarperir i'r CBC gan drydydd partion.

9.8.5 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am sicrhau bod cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cael eu defnyddio at y diben a fwriadwyd. Bydd unrhyw gronfeydd wrth gefn nad ydynt yn ofynnol at y diben arfaethedig yn cael eu dychwelyd i falansau oni bai bod y CBC yn penderfynu fel arall.

9.8.6 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adolygu lefel y cronfeydd wrth gefn penodol o bryd i'w gilydd a chyn cau'r cyfrifon terfynol bydd yn ystyried eu digonolrwydd.

9.8.7 Os yw'n ymddangos i'r Prif Swyddog Cyllid mewn perthynas â'r flwyddyn ariannol flaenorol fod cronfa wrth gefn benodol yn annigonol neu'n debygol o fod yn annigonol, rhaid iddo adrodd i'r CBC am y rhesymau dros y sefyllfa honno a pha gamau, os o gwbl, sy'n briodol i'w cymryd i atal sefyllfa o'r fath rhag codi mewn

perthynas â'r gronfa wrth gefn gyfatebol ar gyfer y flwyddyn ariannol sy'n cael ei hystyried.

- 9.8.8 Rhaid defnyddio unrhyw gronfeydd wrth gefn cyffredinol yn unol â Rheolau 9.6.10 a 9.6.11.

9.9 RHEOLI RISGIAU A RHEOLI ADNODDAU

Rheoli Risg

- 9.9.1 Cyfrifoldeb y Prif Weithredwr fydd sicrhau bod rheoli risg yn cael ei ddwyn i sylw staff perthnasol yn eu meysydd gwasanaeth a bod adolygiadau rheolaidd o risg yn eu meysydd gwasanaeth a bod rheolaethau rheoli risg yn cael eu datblygu. Bydd pob Uwch Reolwr yn sicrhau bod cofrestrau risg yn cael eu paratoi ar ffurf y cytunwyd arni gyda'r Prif Weithredwr.
- 9.9.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn datblygu rheolaethau rheoli risg ariannol ar y cyd ag Uwch Reolwyr y CBC.

9.10 YSWIRIANT

- 9.10.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gweithredu ar bob yswiriant a gall hynny gynnwys hunan-yswiriant. Bydd y Swyddog Monitro, mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid ac unrhyw swyddog arall, yn negodi pob hawliad yn erbyn y CBC nad yw yswiriant yn ei gynnwys.
- 9.10.2 Bydd Uwch Reolwyr yn rhoi hysbysiad prydlon i Wasanaeth Cymorth Yswiriant y CBC o'r holl risgiau, eiddo neu gerbydau newydd, y mae angen eu hyswiro ac o unrhyw newidiadau neu faterion eraill sy'n effeithio ar yswiriannau presennol, i adlewyrchu'r egwyddor o ddiwylledd llwyr.
- 9.10.3 Bydd Uwch Reolwyr yn rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith ac yn cadarnhau yn ysgrifenedig unrhyw golled, atebolrwydd neu ddifrod neu unrhyw ddigwyddiad sy'n debygol o arwain at hawliad. Ni fydd unrhyw swyddog yn derbyn atebolrwydd i hawlydd, nag yn gwneud unrhyw ddatganiad all gael ei ddehongli felly ynghylch mater a all fod yn destun hawliad.
- 9.10.4 Bydd yr holl weithwyr priodol yn cael eu cynnwys mewn yswiriant "fidelity guarantee" addas fel sy'n ofynnol o dan Adran 114 Deddf Llywodraeth Leol 1972. Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am hysbysu'r yswirwyr am unrhyw amgylchiadau sy'n ofynnol o dan delerau'r polisi, ac am wneud unrhyw hawliadau lle mae'r CBC wedi dioddef colled.

- 9.10.5 Bydd y Prif Swyddog Cyllid ar unrhyw adegau ag y gallai ystyried eu bod yn angenrheidiol, yn adolygu pob yswiriant mewn ymgynghoriad ag Uwch Reolwyr eraill fel y bo'n briodol.
- 9.10.6 Bydd Uwch Reolwyr yn ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid a'r Swyddog Monitro mewn perthynas â thelerau unrhyw indemniad y gofynnir i'r CBC ei roi. Bydd Uwch Reolwyr yn ystyried ac yn trefnu Yswiriant Indemniad Proffesiynol digonol ar gyfer dyletswyddau staff yn eu gwasanaethau.

9.11 RHEOLAETHAU MEWNOL

- 9.11.1 Bydd Uwch Reolwyr yn sefydlu rheolaethau mewnol effeithiol, gan gynnwys trefniadau cadarn ar gyfer cynllunio, gwerthuso, awdurdodi a rheoli eu gweithrediadau er mwyn sicrhau gwelliant parhaus, economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ac ar gyfer cyflawni eu targedau perfformiad ariannol.
- 9.11.2 Mae'r darparwr Archwilio Mewnol yn gyfrifol am gynghori ar systemau rheoli mewnol effeithiol. Dylai systemau rheolaethol mewnol effeithiol sicrhau cydymffurfiaeth gyda phob statud a rheol berthnasol, a datganiadau eraill perthnasol o'r arfer orau. Dylent hefyd sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i ddefnyddio'n briodol, yn economaidd, yn effeithlon ac yn unol ag awdurdodau statudol ac awdurdodau eraill sy'n llywodraethu eu defnydd.
- 9.11.3 Mae'n ofynnol i'r CBC ddarparu Datganiad o Reolaeth Fewnol yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014. Bydd y datganiad hwn yn cael ei ymgorffori yn y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol; fel rhan o'r datganiad hwn, rhaid i Brif Weithredwr a Chadeirydd y CBC wneud sylwadau ar effeithiolrwydd amgylchedd rheoli mewnol y Cyd-bwyllgor Corfforedig cyfan, fel dangosydd allweddol o lywodraethu da.

9.12 ARCHWILIO MEWNOL

- 9.12.1 Gweithredir y swyddogaeth Archwilio Mewnol yn unol â chynnwys y Cytundeb Lefel Gwasanaeth perthnasol.
- 9.12.2 Bydd y swyddogaeth Archwilio Mewnol yn cael ei chyflawni, cyn belled ag y bo'n ymarferol, yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.
- 9.12.3 Bydd y Strategaeth Archwilio Fewnol a'r cylch gwaith yn cael eu cynnwys yn siarter Archwilio Mewnol y CBC sy'n cael ei adolygu a'i chymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

- 9.12.4 Bydd y Prif Weithredwr yn sicrhau bod gan y Rheolwr Archwilio Mewnol, neu ei gynrychiolydd awdurdodedig, yr awdurdod i:
- (a) gael mynediad ar bob adeg resymol i unrhyw eiddo, dir neu safleoedd contract y CBC;
 - (b) gael mynediad at yr holl gofnodion, dogfennau a gohebiaeth sy'n ymwneud ag unrhyw drafodion ariannol a thrafodion eraill y CBC;
 - (c) ofyn am a derbyn unrhyw esboniadau sy'n angenrheidiol yn eu barn hwy ynghylch unrhyw fater sy'n cael ei archwilio;
 - (d) ofyn i unrhyw weithiwr yn y CBC gynhyrchu arian parod, storfeydd neu unrhyw eiddo arall o dan ei reolaeth.
- 9.12.5 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cytuno ar y cynlluniau archwilio tymor canolig a blynyddol a baratowyd gan y Rheolwr Archwilio Mewnol sy'n ystyried nodweddion a risgiau cymharol y gweithgareddau dan sylw. Bydd y cynlluniau'n cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 9.12.6 Bydd yr holl reolwyr perthnasol yn ystyried ac yn ymateb yn brydlon i gamau gweithredu y cytunwyd arnynt mewn adroddiadau archwilio. Bydd Uwch Reolwyr yn sicrhau bod unrhyw gamau y cytunwyd arnynt sy'n deillio o ganfyddiadau archwilio yn cael eu cyflawni mewn modd amserol ac effeithlon yn unol â'r cynllun gweithredu y cytunwyd arno.
- 9.12.7 Bydd y Rheolwr Archwilio Mewnol yn adrodd yn rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
- (a) ar ganlyniadau gwaith Archwilio Mewnol yn y cyfnod blaenorol;
 - (b) ar unrhyw wendidau rheoli sylweddol a ddarganfuwyd neu a archwiliwyd;
 - (c) ar unrhyw argymhellion archwilio na chawsant eu gweithredu o fewn yr amserlen y cytunwyd arni, pan fyddai methiant i weithredu ar yr argymhellion hynny yn ymestyn gwendid rheoli sylweddol.
 - (d) cynnydd ar ôl cwblhau'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer y flwyddyn gyfredol.

9.13 ARCHWILIO MEWNOL

- 9.13.1 Mae pob un o weithgareddau'r CBC yn destun archwiliad o dan Ddeddfau Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a 2013, Deddfau Llywodraeth Cymru 1998 a 2006,

Mesurau Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a 2011 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

- 9.13.2 Disgwylir i archwilydd allanol weithredu yn unol â Chod Ymarfer Archwilio'r Archwilydd Cyffredinol. Mae'n ddyletswydd ar holl swyddogion y CBC i osgoi atal yr archwilydd rhag cydymffurfio â'r Cod.
- 9.13.3 Mae'r Prif Weithredwr yn gyfrifol am gydlynu perthynas y CBC â Rheolwr Perthynas Archwilio Cymru at ddibenion archwilio ac arolygu allanol. Mae'n ofynnol i swyddogion hysbysu'r Prif Weithredwr os ydynt yn credu nad yw'r archwilydd allanol yn gweithredu yn unol â Chod Ymarfer Archwilio yr Archwilydd Cyffredinol.
- 9.13.4 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn datblygu cydweithrediad a chysylltiadau gwaith gyda'r Rheolwr Perthynas a'r Archwilydd penodedig, gan gynnwys rhoi a derbyn gwybodaeth berthnasol, p'un ai'n gyfrinachol ai peidio, a :-
- (a) sicrhau bod archwilydd allanol yn cael mynediad ar bob adeg resymol i eiddo, personél, dogfennau ac asedau y mae'r archwilydd allanol o'r farn eu bod yn angenrheidiol at ddibenion eu gwaith;
 - (b) sicrhau bod cyswllt effeithiol rhwng archwilio allanol a mewnol;
 - (c) gweithio gyda'r archwilydd allanol a chynghori'r CBC, y Prif Weithredwr a'r Uwch Reolwr ar eu cyfrifoldebau mewn perthynas ag archwilio allanol;
 - (d) sicrhau bod yr holl gofnodion a systemau yn gyfredol ac ar gael i'w harchwilio.

9.14 ATAL TWYLL A LLYGREDIGAETH

- 9.14.1 Bydd y CBC yn mabwysiadu, cynnal a chyhoeddi polisi gwrth-dwyll a gwrth-lygredd effeithiol ac yn cynnal diwylliant na fydd yn goddef twyll na llygredigaeth.
- 9.14.2 Bydd rheolwr yn delio'n gyflym ac yn gadarn, ac yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol hyn a Strategaeth Gwrth-Dwyll, Gwrth-Llwgwrwobrwyo a Gwrth-lygredd y CBC, gyda'r rhai a dwyllodd neu a geisiodd dwyllo'r awdurdod, derbyn neu gynnig llwgwrwobrwyon neu sy'n llygredig.
- 9.14.3 Bydd swyddogion y CBC bob amser yn sicrhau bod unrhyw dderbyn rhoddion neu letygarwch yn cael ei wneud yn unol yn llawn â Chod Ymarfer y CBC ar Derbyn Rhoddion a Lletygarwch. Bydd Swyddogion hefyd bob amser, yn sicrhau cydymffurfiaeth â Chod Ymddygiad Staff.

- 9.14.4 Bydd Aelodau'r CBC bob amser yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau ac ni fyddant yn derbyn rhoddion na lletygarwch gan drydydd partion ac eithrio i'r graddau y maent yn dod o fewn yr hyn a ganiateir gan y Cod Ymddygiad.
- 9.14.5 Bydd y Prif Weithredwr yn rhoi gweithdrefnau canu'r gloch priodol ar waith, gan gynnwys cynnal Polisi Canu'r Gloch, a sicrhau bod y gweithdrefnau hyn yn cael eu gweithredu'n effeithiol a'u hadolygu'n rheolaidd.
- 9.14.6 Pryd bynnag y bydd unrhyw fater yn codi sy'n cynnwys, neu y credir ei fod yn cynnwys, afreoleidd-dra ynghylch arian parod, storffeydd neu unrhyw drefniadau i hawlio taliad amhriodol gan y CBC (gan gynnwys taflenni amser neu hawliadau teithio), neu eiddo arall sy'n berchen i'r CBC, bydd yr Uwch Reolwr neu swyddog arall sy'n gwneud y darganfyddiad yn cydymffurfio â Strategaeth Gwrth-Dwyll y Cyngor ac yn hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid a/neu'r Rheolwr Archwilio Mewnol ar unwaith, a fydd yn gweithredu yn y modd y credant sy'n angenrheidiol drwy ymchwilio ac adrodd.
- 9.14.7 Ar yr amod bod y Swyddog Monitro, wrth ystyried adroddiad o'r fath, o'r farn bod yna achos *prima facie* o dorri'r gyfraith droseddol, ar ddisgresiwn y Prif Swyddog Cyllid, bydd y mater yn cael ei adrodd i'r Heddlu am ymchwiliad pellach. Os yw'r mater yn cynnwys rhywun sy'n gyflogedig gan y CBC, bydd camau disgyblu yn cael eu dilyn ar mater o frys yn unol â Gweithdrefn Ddisgyblu'r CBC, os caiff y mater ei gyfeirio at yr Heddlu ai peidio.
- 9.14.8 Pan gollir eiddo (gan gynnwys colled trwy dân) neu arian parod bydd yr Uwch Reolwr neu swyddog arall sy'n darganfod hynny yn hysbysu Gwasanaeth Yswiriant a Risg y CBC ar unwaith a fydd yn gyfrifol am gyflwyno unrhyw hawliadau sy'n briodol i'r Yswirwyr y CBC.

9.15 ASEDAU

Diogelwch

- 9.15.1 Bydd y Prif Weithredwr yn sefydlu a chynnal tirlyfr o'r holl dir ac adeiladau sy'n eiddo i'r CBC neu'n cael eu prydlesu iddo (gan gynnwys cytundebau prydles, cytundebau tenantiaeth a thrwyddedau) gan gofnodi'r dyddiad caffael neu feddiannu, y pwrpas y'i delir, gwasanaeth dal, lleoliad, maint a chyfeirnod cynllun, manylion prynu, manylion natur o ddiddordeb a rhenti sy'n daladwy a manylion tenantiaethau a thrwyddedau a roddwyd.
- 9.15.2 Bydd pob Uwch Reolwr, mewn perthynas â thir neu adeiladau, y mae'n gyfrifol amdanynt, yn sicrhau eu bod yn cael eu defnyddio'n briodol at y dibenion y maent yn

cael eu dal ar eu cyfer; nad ydynt yn cael eu harolygu yn llai aml na phob blwyddyn a bod camau digonol yn cael eu cymryd i ddiogelu teitl y CBC iddo.

- 9.15.3 Mae pob Uwch Reolwr yn gyfrifol am gynnal diogelwch eiddo bob amser ar gyfer pob adeilad, stoc, storfa, dodrefn, offer, cofnodion, arian parod, ac ati, o dan ei reolaeth ac am ddiogelwch mynediad i systemau cyfrifiadurol o dan ei reolaeth. Bydd yn ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid mewn unrhyw achos lle mae'n ymddangos bod diffyg diogelwch neu lle ystyrir bod trefniadau diogelwch arbennig yn angenrheidiol.
- 9.15.4 Bydd pob swyddog yn gwneud trefniadau addas ar gyfer diogelu gwybodaeth sydd o dan ei reolaeth, boed hynny ar systemau cyfrifiadurol neu fel arall, gan gynnwys diogelwch cyfrineiriau.
- 9.15.5 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am gynnal diogelwch priodol a diogelwch gwybodaeth ar systemau cymorth TG y CBC a bydd yn trefnu adolygiad o bob trosglwyddiad data o systemau is-gwmni cyn ac ar ôl trosglwyddiadau o'r fath er mwyn sicrhau uniondeb y data.

Rhestrau Eiddo

- 9.15.6 Bydd rhestri yn ôl lleoliad yn cael eu cynnal gan bob adran a bydd ynddynt ddisgrifiad digonol o ddodrefn, ffitiadau ac offer (gan gynnwys offer TGCh). Bydd y Prif Swyddog Cyllid, mewn ymgynghoriad â'r Uwch Reolwr dan sylw, yn penderfynu i ba raddau y bydd angen cofnodi eiddo'r CBC ac ym mha ffurf y cedwir y rhestrau.
- 9.15.7 Ni fydd eiddo'r CBC yn cael ei dynnu ymaith ac eithrio yn unol â chwrs cyffredin busnes y CBC na'i ddefnyddio heblaw at ddibenion y CBC ac eithrio yn unol â chyfarwyddiadau penodedig a ddyroddir gan yr Uwch Reolwr dan sylw.
- 9.15.8 Bydd gwarediadau eiddo dros ben, ac eithrio tir ac adeiladau, yn cael eu cyflawni yn unol ag unrhyw ganllawiau a ddarperir gan y Prif Weithredwr a/neu'r Prif Swyddog Cyllid.

Eiddo Deallusol

- 9.15.9 Bydd Uwch Reolwyr yn sicrhau bod rheolaethau ar waith i sicrhau nad yw gweithwyr yn gwneud gwaith preifat yn ystod cyfnodau pan fyddant yn gweithio i'r CBC a bod gweithwyr yn ymwybodol o hawliau cyflogwr mewn perthynas ag eiddo deallusol.
- 9.15.10 Ni fydd unrhyw uwch-gyflogai, yn ystod ei gyflogaeth, yn ymgymryd â gwaith heblaw gweithio i'r CBC neu ar ei ran, heb gymeradwyaeth yr Uwch Reolwr, yn unol â'r Cod Ymddygiad Staff.

- 9.15.11 Os bydd cyflogai yn gwneud neu'n darganfod neu'n cymryd rhan mewn gwneud neu ddarganfod unrhyw Eiddo Deallusol sy'n ymwneud â'r CBC neu'n gallu cael ei ddefnyddio gan y CBC, rhaid i'r cyflogai roi manylion llawn yr Eiddo deallusol i'r Uwch Reolwr perthnasol ar unwaith.

9.16 RHEOLAETH TRYSORLYS

Rheolaeth Trysorlys a Bancio

- 9.16.1 Bydd yr holl drefniadau sy'n ymwneud â chyfrifon bancio'r CBC, a chyflwyno sieciau a chyfarwyddiadau trosglwyddo banc, yn cael eu gwneud gan neu o dan drefniadau a gymeradwywyd gan y Prif Swyddog Cyllid. Bydd cyfrifon banc yn sefyll yn enw Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd ac nid yn enw unrhyw swyddog naill ai wrth ei enw neu ddynodiad. Ni chaiff unrhyw drosglwyddiad banc ei awdurdodi oni bai fod y Prif Swyddog Cyllid wedi gwneud y trefniadau.
- 9.16.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid ac, yn amodol ar ei oruchwyliaeth, pob person arall sy'n gweithredu cyfrif banc ar ran y CBC, yn gwneud trefniadau diogel ac effeithlon ar ei ran ar gyfer archwilio sieciau taledig yn brydlon a chysoni'n annibynnol y llyfr arian parod yn erbyn datganiadau banc.

Buddsoddiadau a Benthycia

- 9.16.3 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am fenthycia, buddsoddi dros dro, ailfenthycia ac ad-dalu arian, yn amodol ar unrhyw gyfyngiad a osodir gan ddeddfwriaeth y llywodraeth a Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Rheolaeth Trysorlys mewn Awdurdodau Lleol, o fewn terfynau a osodir gan y CBC yn y Datganiad Strategaeth Rheolaeth Trysorlys, y Strategaeth Darpariaeth Isafswm Refeniw a'r Strategaeth Fuddsoddi Flyneddol, Dangosyddion Darbodus y CBC ac Atodlenni Rheoli'r Trysorlys. Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn adrodd ar y gweithgareddau hyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 9.16.4 Bydd buddsoddiadau a wneir yn enw enwebeion o dan drefniadau a wneir gyda rheolwyr cronfeydd yn cael eu clustnodi i gyfrifon dynodedig sy'n nodi buddiant buddiol y CBC yn unigryw.
- 9.16.5 Ni fydd unrhyw swyddog yn ymrwymo i unrhyw brydlesi neu drefniant arall i dalu am nwyddau neu wasanaethau dros gyfnod o amser heb gymeradwyaeth y Prif Swyddog Cyllid.

9.17 STAFFIO

- 9.17.1 Bydd y Prif Weithredwr yn darparu rheolaeth gyffredinol i staff. Bydd y CBC yn cytuno ar werthusiad priodol neu systemau eraill ar gyfer penderfynu ar dâl swydd.
- 9.17.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn sicrhau bod darpariaeth gyllidebol yn bodoli ar gyfer yr holl weithwyr presennol a newydd a rhaid i Uwch Reolwyr ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid ar unrhyw newidiadau i'r sefydliad staffio drwy ffurflen newid strwythur.
- 9.17.3 Bydd Uwch Reolwyr yn sicrhau bod trefniadau priodol yn gweithredu o fewn eu gwasanaethau er mwyn hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid cyn gynted â phosibl ac ar y ffurf a ragnodir ganddo, o bob mater sy'n effeithio ar dalu cyflogau o'r fath ac yn benodol:
- (a) penodiadau, ymddiswyddiadau, diswyddiadau, ataliadau, secondiadau a throsglwyddiadau;
 - (b) absenoldeb o ddyletswydd oherwydd salwch neu reswm arall, ar wahân am absenoldeb sydd wedi'i ganiatáu;
 - (c) newidiadau mewn tâl, ar wahân i'r hicynnau a'r dyfarniadau tâl arferol a chytundebau sy'n effeithio ar bawb;
 - (d) y wybodaeth angenrheidiol i gynnal cofnodion gwasanaeth ar gyfer pensiwn, treth incwm, yswiriant cenedlaethol ac ati.
- 9.17.4 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gweithredu fel cynghorydd i'r Uwch Reolwyr ar feysydd fel cyfraniadau Yswiriant Gwladol a phensiynau, fel y bo'n briodol.
- 9.17.5 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn sicrhau bod y gyllideb staffio yn ragolwg cywir o lefelau staffio a'i bod yn cyfateb i ddarpariaeth briodol o'r gyllideb referniw (gan gynnwys costau ar-gostau a gorbenion).

9.18 SYSTEMAU A GWEITHDREFNAU ARIANNOL

Pwrpas Cyffredinol:

- 9.18.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn ysgwyddo cyfrifoldeb am weithredu'r systemau cyfrifeg sydd ar waith i gefnogi'r CBC, ffurf cyfrifon a'r cofnodion ariannol ategol. Mae Uwch Reolwyr yn gyfrifol am weithredu prosesau ariannol yn briodol yn eu gwasanaethau eu hunain.
- 9.18.2 Dylid cytuno ar unrhyw newid i weithdrefnau y cytunwyd arnynt gan Uwch Reolwyr i ddiwallu eu hanghenion gwasanaeth penodol eu hunain gyda'r Prif Swyddog Cyllid.

Incwm a Gwariant

9.19 INCWM

- 9.19.1 Rhaid i bob swyddog sy'n derbyn arian ar ran y CBC roi cydnabyddiaeth o'r fath amdano a chadw cofnodion a allai o bryd i'w gilydd gael eu cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid, gan gynnwys cyfrif cywir a chronolegol o'r holl dderbynebau a blaendaliadau.
- 9.19.2 Cesglir pob swm sy'n ddyledus i'r CBC o dan reolaeth y Prif Swyddog Cyllid a bydd pob cyfrif yn cael ei roi trwyddo ef oni chytunir fel arall ganddo.
- 9.19.3 O ran grantiau oherwydd y CBC, bydd yr Uwch Reolwr priodol yn sicrhau bod hawliadau grant yn cael eu cyflwyno'n brydlon yn unol ag amserlen y sefydliad sy'n talu er mwyn optimeiddio llif arian. Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am ardystio cywirdeb ariannol unrhyw hawliad ac yn hyn o beth, rhaid i Uwch Reolwyr sicrhau bod trefniadau priodol yn eu lle i sicrhau bod Cyfrifyfr Ariannol y CBC yn cynnwys manylion amserol a chywir am yr holl wariant perthnasol.
- 9.19.4 Ni fydd unrhyw ddebyd mewn perthynas â swm sy'n ddyledus i'r CBC unwaith y bydd wedi'i sefydlu yn cael ei ryddhau ac eithrio drwy daliad, trwy gyhoeddi nodyn credyd swyddogol neu fel y darperir ar ei gyfer yn rheoliad ariannol 9.19.6. Ni dderbynnir sieciau ôl-ddyddiedig na sieciau trydydd parti fel tâl am ddyled. Rhaid rhoi gwybod i'r Prif Swyddog Cyllid ar unwaith am unrhyw flaendaliadau arian parod o fwy na £10,000, neu gyfres o adneuron arian parod gan yr un talwr lle mae'r cyfanswm yn fwy na £10,000, a fydd yn gwneud trefniadau o'r fath fel sy'n ofynnol gan Reoliadau Gwyngalchu Arian 2003.
- 9.19.5 Bydd y Prif Weithredwr yn hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid cyn gynted â phosibl am yr holl arian sy'n ddyledus i'r CBC o dan gontractau, prydles, cytundebau tenantiaeth, cytundebau ar gyfer gwerthu eiddo ac unrhyw gytundebau eraill sy'n ymwneud â derbyn arian gan y CBC. Dylai unrhyw symiau sydd i'w talu'n uniongyrchol i gyfrifon banc y CBC gan drydydd partion gael eu hysbysu i'r Prif Swyddog Cyllid cyn eu derbyn.
- 9.19.6 Ni fydd symiau sy'n ddyledus i'r CBC yn cael eu dileu ac eithrio:
- (a) gydag awdurdod y Prif Swyddog Cyllid yn achos dyledion unigol sydd â chyfanswm hyd at £5,000, ac yn achos dyledion lle bo'r dyledwr wedi ei wneud yn fethdalwr, neu fod cwmni cyfyngedig wedi ei ddiddymu, trwy ddyfarniad llys;
 - (b) gydag awdurdod y Prif Swyddog Cyllid a'r Cadeirydd yn achos dyledion heblaw'r rhai hynny y cyfeirir atynt yn (a).

- 9.19.7 Gall y Prif Swyddog Cyllid ragnodi, yn gyffredinol neu'n benodol, na fydd nwyddau neu wasanaethau penodedig yn cael eu cyflenwi ar delerau credyd neu dim ond ar daliad cyn-daliad neu daliad cydamserol y cânt eu cyflenwi.

ARCHEBU A THALU AM WAITH, NWYDDAU A GWASANAETHAU

Archebu

- 9.19.8 Caiff archebion ar ffurf a gymeradwywyd gan y Prif Swyddog Cyllid eu dosbarthu gan yr holl wasanaethau ar gyfer yr holl waith, nwyddau a gwasanaethau sy'n ofynnol, ac eithrio gwasanaethau proffesiynol, cyflenwadau gwasanaethau cyfleustodau cyhoeddus, rhent, cyfraddau a thaliadau arian parod mân. Rhaid i'r Uwch Reolwr neu uwch swyddog arall a gafodd yr awdurdod ganddo, lofnodi'r cyfryw archebion, a rhaid i'r swyddog hwnnw fodloni ei hun pan anfonir yr archeb fod y gwariant wedi'i awdurdodi ac y gellir ei dalu o'r amcangyfrifon a gymeradwywyd.
- 9.19.9 Pan ddefnyddir gweithdrefnau archebu electronig amgen, bydd yr Uwch Reolwr perthnasol yn sicrhau bod rheolaethau priodol yn bodoli, a bod y defnydd o weithdrefnau o'r fath yn cael eu cymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 9.19.10 Pan fo gwaith, nwyddau neu wasanaethau'n cael eu harchebu ar lafar, fel mater o frys, bydd archeb swyddogol ysgrifenedig yn cael ei chyhoeddi ar yr un diwrnod neu'r diwrnod gwaith canlynol. Bydd swyddogion a awdurdodir gan y Prif Weithredwr i lofnodi archebion ar ei rhan yn cael eu cytuno gyda'r Uwch Reolwr ac anfonir eu henwau at y Prif Swyddog Cyllid ynghyd â llofnodion byr a hir a rhaid diwygio'r manylion hyn pan fydd deilyddion y swyddi yn newid.
- 9.19.11 Bydd pob archeb yn cydymffurfio â chyfarwyddiadau'r CBC mewn perthynas â phrynu a safoni cyflenwadau a deunyddiau yn ganolog.
- 9.19.12 Bydd copi o bob archeb yn cael ei roi i'r Prif Swyddog Cyllid, os oes angen.
- 9.19.13 Os yw gwerth amcangyfrifedig archeb rhwng £5,000 a £50,000 (cyn TAW), ac nad yw'n dod gan gyflenwyr prynu canolog, dylid cael tri dyfynbris. Bydd unrhyw archeb berthnasol, am ba bynnag swm, yn ddarostyngedig i Reolau'r Weithdrefn Contract, sy'n ffurfio rhan o Gyfansoddiad y CBC.
- 9.19.14 Rhaid i bob Uwch Reolwr, mewn perthynas â'r gwaith, y nwyddau a'r gwasanaethau hynny a brynir yn rheolaidd, ar gyfnodau rheolaidd o ddim mwy na deuddeng mis o brisiau prawf trwy gael o leiaf dri dyfynbris ysgrifenedig yn unol â Rheolau Sefydlog y Contract, ar yr amod na fydd y gofyn hwn yn berthnasol pan fo gwerth prynu blynyddol unrhyw waith, nwyddau neu wasanaethau yn llai na £5,000.

Taliadau

- 9.19.15 Bydd yr holl daliadau o gyfrifon y CBC yn cael eu gwneud gan y Prif Swyddog Cyllid a fydd yn cyhoeddi cyfarwyddiadau o'r fath yn hyn o beth fel y mae'n credu sy'n angenrheidiol. Ac eithrio fel y darperir yn 9.19.16 isod ardystir yr holl gyfrifon am daliad i'w talu gan yr Uwch Reolwr priodol neu uwch swyddog arall a awdurdodir yn benodol ganddo a fydd yn ardystio bod y cyfrif yn daladwy yn iawn gan y CBC, bydd ardystiad o'r fath ar ffurf a gymeradwyir gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 9.19.16 Pan ddefnyddir prosesau talu electronig amgen, bydd yr Uwch Reolwr perthnasol yn sicrhau bod rheolaethau priodol yn bodoli, a bod y defnydd o brosesau o'r fath yn cael ei gymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 20.24 Rhaid i'r Prif Weithredwr anfon enwau'r swyddogion a awdurdodir i ardystio cyfrifon o'r fath at y Prif Swyddog Cyllid, ynghyd ag enghraifft o'u llofnodion hwy, a rhaid diwygio'r rhain os digwydd unrhyw newid.
- 9.19.18 Bydd ardystio cyfrif yn golygu:
- (a) bod y nwyddau wedi cael eu derbyn, eu harchwilio a'u cymeradwyo'n briodol yn unol â'r fanyleb, a'u bod yn foddhaol, a bod y prisiau yn unol â'r contract neu'r gorchymyn; a bod y copiau cyfatebol o orchmynion swyddogol wedi'u marcio i ddangos bod y nwyddau wedi'u pasio i'w talu;
 - (b) bod y gwaith a roddwyd neu'r gwasanaeth a wnaethpwyd wedi ei gyflawni'n foddhaol, a lle bo hynny'n berthnasol, fod y defnyddiau a ddefnyddiwyd o'r safon ofynnol, a bod y prisiau'n gywir;
 - (c) bod y cyfrif yn rhifyddol gywir (oni bai bod y Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol mewn unrhyw achos penodol drwy drefniant);
 - (d) bod y cofnodion priodol wedi'u gwneud mewn rhestrau eiddo, cofnodion stoc, yn ôl yr angen;
 - (e) na phasiwyd y cyfrif i'w dalu o'r blaen, a bod y CBC yn gyfrifol am ei dalu.
- 9.19.19 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn ystyried ardystiad o'r fath i ffurfio gwarant gan yr ardystiwr bod y taliad wedi bodloni'r amodau uchod ac y gall felly dalu'r swm dan sylw.

- 9.19.20 Bydd y Gwasanaethau yn nodi ar bob cyfrif trwy ddefnyddio codau a baratowyd gan y Prif Swyddog Cyllid neu fel arall, y pennawd gwariant y dylid codi arno am y cyfrif.
- 9.19.21 Pan fo anfoneb yn anfoneb TAW, ni wneir unrhyw addasiadau iddi. Rhaid dychwelyd anfonebau TAW anghywir i'r cyflenwr i'w haddasu. Os newidir unrhyw gyfrif nad yw'n gyfrif TAW, yna rhaid gwneud hynny mewn inc a rhaid i'r swyddog sy'n gwneud y newid ei lofnodi, gan nodi'r rhesymau'n fras pan nad yw'r rheswm yn amlwg.
- 9.19.22 Bydd pob Uwch Reolwr, cyn gynted â phosibl ac heb fod yn hwyrach na'r dyddiad ym mhob blwyddyn a bennir ar ei gyfer, yn hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid o'r holl wariant sy'n weddill sy'n ymwneud â'r flwyddyn ariannol flaenorol, a hynny ar unrhyw ffurf y bydd arno ei hangen.
- 9.19.23 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cael ei awdurdodi i wneud yr holl daliadau sydd wedi'u dilysu'n iawn, sy'n rhyng-firaol ac sy'n cydymffurfio â Rheolau Sefydlog a Rheolau Gweithdrefn Ariannol y CBC.
- 9.19.24 Bydd pob Uwch Reolwr yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r cyfarwyddiadau hynny y bydd y Prif Swyddog Cyllid yn eu cyhoeddi o bryd i'w gilydd mewn perthynas â thaliadau sy'n dod o fewn telerau Cynllun Didyniad Treth y Diwydiant Adeiladu gan Refeniw a Thollau Ei Fawrhydi.

Cardiau Credyd a Chardiau Talu

- 9.19.25 Ni fydd unrhyw gardiau credyd neu dâl o unrhyw ddisgrifiad sydd i'w defnyddio at unrhyw ddiben y Cyngor yn cael eu dal na'u defnyddio gan unrhyw swyddog ac eithrio drwy gytundeb ymlaen llaw gan y Prif Swyddog Cyllid pan fydd yr Uwch Reolwr priodol yn gwneud cais. Pan ganiateir prynu gyda cherdyn chredyd neu gerdyn talu, rhaid i'r swyddog sy'n defnyddio'r cyfleuster hwnnw ddarparu dogfennau digonol i gefnogi pob pryniant yn cynnwys anfoneb/derbynneb TAW ddilys lle mae TAW yn daladwy. Ni chaniateir unrhyw brynu preifat trwy ddefnyddio cerdyn credyd neu gerdyn talu o'r fath.

Taliadau I Weithwyr ac Aelodau

- 9.19.26 Bydd talu'r holl gyflogau, cyflogau, iawndal pensiynau a chyflogau eraill i holl weithwyr neu bensiynwyr y CBC yn cael ei wneud gan y Prif Swyddog Cyllid neu o dan drefniadau a gymeradwywyd ac a reolir ganddo. Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn gweithredu'r holl gytundebau a gymeradwywyd yn genedlaethol ar amodau gwasanaeth pan y'u derbynnir.

- 9.19.27 Bydd penodiadau'r holl weithwyr yn cael eu gwneud yn unol â rheoliadau'r CBC a'r sefydliadau, y graddau a'r cyfraddau cyflog cymeradwy.
- 9.19.28 Bydd pob cofnod amser neu ddogfen gyflog arall ar ffurf a ragnodir neu a gymeradwyir gan y Prif Swyddog Cyllid a rhaid iddynt gael eu hardystio gan neu ar ran yr Uwch Reolwr priodol. Rhaid i bob Uwch Reolwr anfon enwau'r swyddogion a awdurdodir i lofnodi'r fath gofnodion at y Prif Weithredwr, ynghyd ag enghraifft o'u llofnodion hwy, a rhaid diwygio'r rhain os digwydd unrhyw newid.
- 9.19.29 Bydd taliadau lwfansau teithio neu dreuliau eraill i aelodau, gan gynnwys aelodau cyfetholedig y CBC neu ei bwyllgorau sydd â hawl i hawlio a derbyn lwfansau teithio neu lwfansau eraill yn cael eu hardystio gan y Prif Weithredwr neu swyddog arall a ddynodwyd ganddo cyn cael eu talu gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 9.19.30 Bydd yr holl hawliadau gan swyddogion am dalu lwfansau ceir, lwfansau cynhaliaeth, costau teithio a threuliau achlysurol ar ffurf ac yn unol ag amserlen a gymeradwywyd gan y Prif Swyddog Cyllid ar gyfer gwahanol gategoriâu o swyddog, bydd yn cael ei adolygu gan yr Uwch Reolwr perthnasol, ei ddirprwy neu swyddog arall a awdurdodir yn benodol ganddo yn ôl yr angen.
- 9.19.31 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cael ei awdurdodi i wneud yr holl daliadau sydd wedi'u dilysu'n briodol yn rhai rhyng-firaol ac sy'n cydymffurfio â Rheolau Sefydlog a Rheolau Gweithdrefn Ariannol y CBC.

9.20 TRETH

- 9.20.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cynghori Uwch Reolwyr, yn sgil y canllawiau a gyhoeddir gan gyrff priodol a deddfwriaeth berthnasol fel y mae'n berthnasol, ar yr holl faterion trethiant sy'n effeithio ar y CBC.
- 9.20.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn cadw cofnodion treth y CBC, gan wneud yr holl daliadau treth, derbyn credydau treth a chyflwyno ffurflenni treth erbyn eu dyddiad dyledus fel y bo'n briodol.
- 9.20.3 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn:
- (a) Rhoi cyfrif i Cyllid a Thollau Ei Fawrhydi am yr holl dreth a dynnwyd o daliadau i weithwyr o dan drefniadau Talu Wrth Ennill (PAYE).
 - (b) Cwblhau ffurflen fisol yn dangos mewnbynnau ac allbynnau TAW i Cyllid a Thollau Ei Fawrhydi.
 - (c) Cyfrifoldeb y Prif Swyddog Cyllid fydd rhoi cyfrif i'r asiantaeth briodol am bob math arall o drethi sy'n daladwy i'r CBC neu ganddo, a rhoi i'r cyfryw

asiantaethau unrhyw wybodaeth arall y byddai'n ddilys iddynt fod ei hangen.

- (d) Darparu manylion i Gyllid a Thollau Ei Fawrhydi ynghylch cynllun didyniad treth y diwydiant adeiladu.
- (e) Rhoi'r arweiniad diweddaraf i Uwch Reolwyr parthed eu cyfrifoldebau mewn perthynas â materion treth ac i weithwyr unigol y Cyngor ar faterion treth.

9.20.4 Rhaid i Uwch Reolwyr gadw cofnodion a manylion cyflenwi priodol yn unol â chais y Prif Swyddog Cyllid er mwyn cydymffurfio â rheoliadau trethiant.

9.20.5 Bydd Uwch Reolwyr yn:

- (a) Sicrhau na fydd unrhyw bryniant sy'n drethadwy dan ddeddfwriaeth TAW, os yw pris y pryniant hwnnw yn cynnwys elfen o TAW ai peidio, yn cael ei dalu amdano nes bo'r Prif Swyddog Cyllid wedi derbyn anfoneb sy'n cydymffurfio â rheoliadau TAW neu gadarnhad ar ddu a gwyn y cyflwynir derbynneb TAW ddilys wrth dalu.
- (b) Sicrhau bod yr atebolrwydd TAW cywir ynghlwm wrth bob incwm dyledus a bod pob TAW y gellir ei adennill ar bryniadau yn cyd-fynd â gofynion didyniad treth y diwydiant adeiladu.
- (c) Sicrhau bod y contractwr, pan wneir gwaith adeiladu a chynnal a chadw, yn bodloni gofynion angenrheidiol didyniad treth y diwydiant adeiladu.
- (d) Sicrhau bod enw pob un sy'n gweithio i'r CBC wedi'i ychwanegu at restr gyflogau'r CBC ac y tynnir treth o unrhyw daliadau, heblaw lle bo'r personau hynny yn wirioneddol hunangyflogedig neu wedi eu cyflogi gan asiantaeth staff gydnabyddedig.

9.21 TREFNIADAU ALLANOL

Partneriaethau

9.21.1 Bydd y CBC yn cymeradwyo dirprwyaethau, gan gynnwys fframweithiau a chytundebau ar gyfer partneriaethau a mentrau ar y cyd. Y CBC yw'r ffocws ar gyfer ffurfio partneriaethau a mentrau ar y cyd gyda sefydliadau lleol eraill yn y sector\uu preifat, gwirfoddol, cymunedol a chyhoeddus i fynd i'r afael ag anghenion lleol.

- 9.212 Gall y CBC ddirprwyo swyddogaethau – gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â phartneriaethau – i swyddogion. Mae'r rhain wedi'u nodi yn y cynllun dirprwyo sy'n ffurfio rhan o Gyfansoddiad y CBC.
- 9.213 Bydd cynrychiolydd y CBC ar unrhyw bartneriaeth neu fenter ar y cyd yn hyrwyddo ac yn cynnal yr un safonau ymddygiad uchel sy'n berthnasol ledled y CBC.
- 9.214 Wrth ymrwymo i gytundeb partneriaeth, rhaid i'r CBC ystyried y trefniadau llywodraethu corfforaethol cyffredinol a'r materion cyfreithiol.
- 9.215 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am sicrhau bod y trefniadau cyfrifyddu sydd i'w mabwysiadu ar ran mentrau partneriaeth a chyd-fentrau yn dderbyniol.

9.22 GRANTIAU A CHYLLID ALLANOL ARALL

- 9.22.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn sicrhau bod yr holl gyllid a hysbysir gan gyrff allanol yn cael ei dderbyn a'i gofnodi'n briodol yng nghyfrifon y CBC a bod unrhyw ofynion archwilio yn cael eu bodloni.
- 9.22.2 Rhaid i Uwch Reolwyr sicrhau nad oes unrhyw brosiect sydd i'w ariannu gan gyllid allanol yn dechrau nes y derbynnir cymeradwyaeth briodol a bod ffynhonnell y cyllid allanol wedi'i gadarnhau.
- 9.22.3 Bydd Uwch Reolwyr yn:
- (a) Sicrhau y cydymffurfir ag amodau allweddol cyllid ac unrhyw ofynion statudol a bod cyfrifoldebau'r corff atebol, boed yn Gyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd neu'n drydydd parti, yn cael eu deall yn glir.
 - (b) Gweithredu yn unol â Rheol 9.6.7 wrth fynd i'r afael â chyllideb a rhwymedigaethau'r gronfa bosibl.
 - (c) Sicrhau bod unrhyw ofynion cyllid cyfatebol yn cael eu hystyried yn briodol a bod cyllidebau refeniw yn y dyfodol yn adlewyrchu'r gofynion hyn, cyn ymrwymo i gytundebau hirdymor.
 - (d) Sicrhau bod yr holl hawliadau am arian yn cael eu gwneud erbyn y dyddiad dyledus.
 - (e) Sicrhau bod cynigion yn cael eu costio'n briodol a bod cymeradwyaeth y CBC yn cael ei sicrhau cyn i unrhyw drafodaethau gael eu cwblhau i weithio i drydydd partion.
 - (f) Sicrhau bod y CBC, cyn belled ag y bo modd, yn ymwybodol o unrhyw risg sylweddol bosib.

- (g) Sicrhau nad yw contractau o'r fath yn effeithio'n andwyol ar y gwasanaethau a ddarperir i'r CBC.
- (h) Darparu gwybodaeth briodol i'r Prif Swyddog Cyllid er mwyn gallu cofnodi nodyn yn y datganiad cyfrifon yn ôl y gofyn.

9.22.4. Ni ddylid rhagdybio y bydd y CBC yn ysgwyddo costau ychwanegol, megis costau diswyddo, sy'n deillio o'r grant neu gyllid allanol arall. Ac eithrio mewn achosion eithriadol, disgwylir y bydd y costau hyn yn cael eu talu o'r cyllid allanol neu gyllideb yr adran berthnasol os nad yw hynny'n bosibl. Mae unrhyw gais am ddefnyddio cronfeydd wrth gefn cyffredinol yn ddarostyngedig i Reolau 9.6.10 a 9.6.11.